

KUNST

Kunsten å la seg drive med

Han har doktorgrad i tekstilkunst, jobber som rallar – og forlot Algerie for kyr og bier i Indre Østfold. Hans Hamid Rasmussens liv ligger i ytterpunktene.

TEKST: TORBJØRN TUMYR NILSEN
FOTO: FARTEIN RUDJORD

Tømmerfløting er ikke nødvendigvis det viktigste for Hans Hamid Rasmussen. Men det er ett av stedene denne historien starter: med

tømmeret som fløyt forbi moras gård ved Glomma på 1980-tallet. Det er denne treseilasen som i høst har blitt til fotoboka «Elva et annet sted – bilder fra tømmerfløting på Glomma».

Boka er et fotografisk vitnesbyrd om den siste tømmerfløtingen på Norges lengste elv i 1985, da Rasmussen var 21 år.

Sju år tidligere hadde han sin første tur «på lensa», et flytende stengsel som leder tømmerstokkene under fløting av tømmer på elv. Da var det ingenting spesielt med fløtingen, som skulle forsvinne bare få år seinere.

– Min mor, søster og meg var nyinnflyttete på Haugen gård, og det hadde alltid jobbet noen på lensa fra gården. I kano padlet jeg de 100 meterne ut på elva og ble med.

Dette første møtet med tømmerfløting som 15-åring var trått, men det var også et lite eventyr å stå der, forteller han.

Sammen med den jevnaldrende Rune Fjellstad var det deres jobb å fiske inn brukbart tømmer blant søppelet som fløt forbi. De pirket borti alt mulig. En gang kom det en hårløs, oppblåst grevling – andre ganger knuste båter og lightere de mente kunne sprengre om de stakk hull med tømmerhaka.

– Å stå der med Rune føltes som en Huckleberry Finn-Tom Sawyer-verden: to unge gutter på elva som ser på det som driver forbi.

– *Hvordan vil du beskrive selve arbeidet?*

– Myten om tømmerfløting som farlig er overdreven. Du jobber med vannets og menneskets hastighet. Det var veldig sunt arbeid og mye mer naturlig enn det dagens arbeidere blir utsatt for av kjemikalier og slikt.

Fant roa ved Glomma

Et annet sted historien starter, er i Algerie, der Hans Hamid Rasmussen ble født. Mora er norske Sissel Rasmussen, kjent feminist og medgrunnlegger av krisesenterbevegelsen. Faren er algerisk, var revolusjonær og var med på frigjøringskrigen. Han satt i parlamentet



HANS HAMID RASMUSSEN

Alder: 58.

Yrke: Bildekunstner.

Sivilstand: Gift med bildekunstner Gry Hege Johansen, to barn.

Hvor er du i livet? – Jeg jobber som rallar og med ny utstilling og utvikler meg som kunstner.

PÅ SPARKET

Hvilken bok har betydd mest for deg?

– «På sporet av den tapte tid» av Marcel Proust. Den leste jeg en sommer hvor jeg lå i senga og leste den i ett. Proust beskriver rom, materialer og tekstiler på fantastiske måter. Det er interessant å se hvordan han så rommene, lagene i mennesket og samfunnet, og ikke minst forståelsen av europeiske maktstrukturer.

Hva er din favorittfilm?

– Jeg elsker Federico Fellini. Til og med når jeg er rallar, finner jeg Fellini-øyeblikk. Jeg ser arbeiderne komme ut av en brakke, plutselig er de der, men så er de borte. Da slår melankolien inn.

Hvilke musikk hører du på?

– Jeg er veldig glad i samtidsmusikk og gjerne den franske komponisten Olivier Messiaen. Jobber jeg i tunnelene, setter jeg på Don Martin. Da pumper jeg meg skikkelig opp og er klar.

og ble fengslet og utvist fra landet. Han er dessuten omtalt i en av Jens Bjørneboes essayer fra Algerie.

– Det var rart å lese Bjørneboe som tenåring og plutselig oppdage at «dette må jo være min mor og far han beskriver».

Hans Hamid og søstera Malika var barn da de flyktet med mora til Budapest i Ungarn. Da var foreldrene i praksis allerede skilt.

– Det var ganske traumatiske år med statskupp og uro, men det var barndommen min, og når jeg kommer til Algerie i dag, føler jeg meg som hjemme.

Etter et år i Ungarn besluttet mora å ta med barna til Norge, hvor de flyttet inn på gården til bestemora og bestefaren i Rakkestad.

– Det var jo hardt å komme tilbake til Norge. Vi var blakke, fikk klær fra en familie i Sverige, og mor sto så godt som på bar bakke.

Det var gården til bestefaren som på mange vis reddet dem.

– Min mor startet opp med kuer i det tomme fjøset, og en kan trygt si det var et stort brudd i livet for hun som kom fra kunststudier og den internasjonale politiske tilværelsen i Algerie.

Der hadde hun blant annet møtt den franske filosofen Monique Garniron og sjefredaktør i Algeries kommunistiske avis Hamid Benzine.

Det er ham Hans Hamid er oppkalt etter, forteller han.

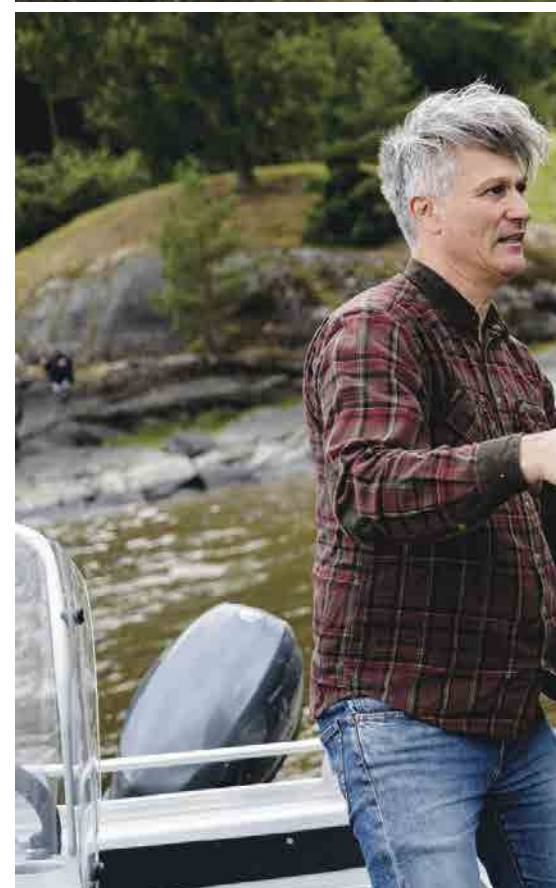
Selv startet Rasmussen med birøkt da han kom til Norge. Han mener det handler om en overlevelsesmekanisme.

– Jeg følte meg nok litt fremmed og sleit litt, men med biutstyret var jeg beskyttet på en måte som fascinerer meg. Mens alle var redde, var jeg fri under drakta.

På fanget til Che

I forordet av «Elva er et annet sted» forklarer Rasmussen at han i ettertid ser et mønster i blikket sitt mot elva og det som skjedde i livet hans: «Jeg følte meg ikke direkte utenfor, men i og med at jeg hadde levd mine første år i Algerie og Budapest, bar jeg med meg en bevissthet om at det fantes andre steder. Elva var en påminnelse om dette, den kom jo òg fra et annet sted».

– Jeg fløtet sammen med en gammel mann som kun hadde vært i Skiptvet hele livet. Han kunne alt



TØMMERMANN: Hans Hamid Rasmussen har et fortsatt – denne gangen for å levere bøker til en

«Jeg kunne godt ha hoppet i elva og fløta i dag også»

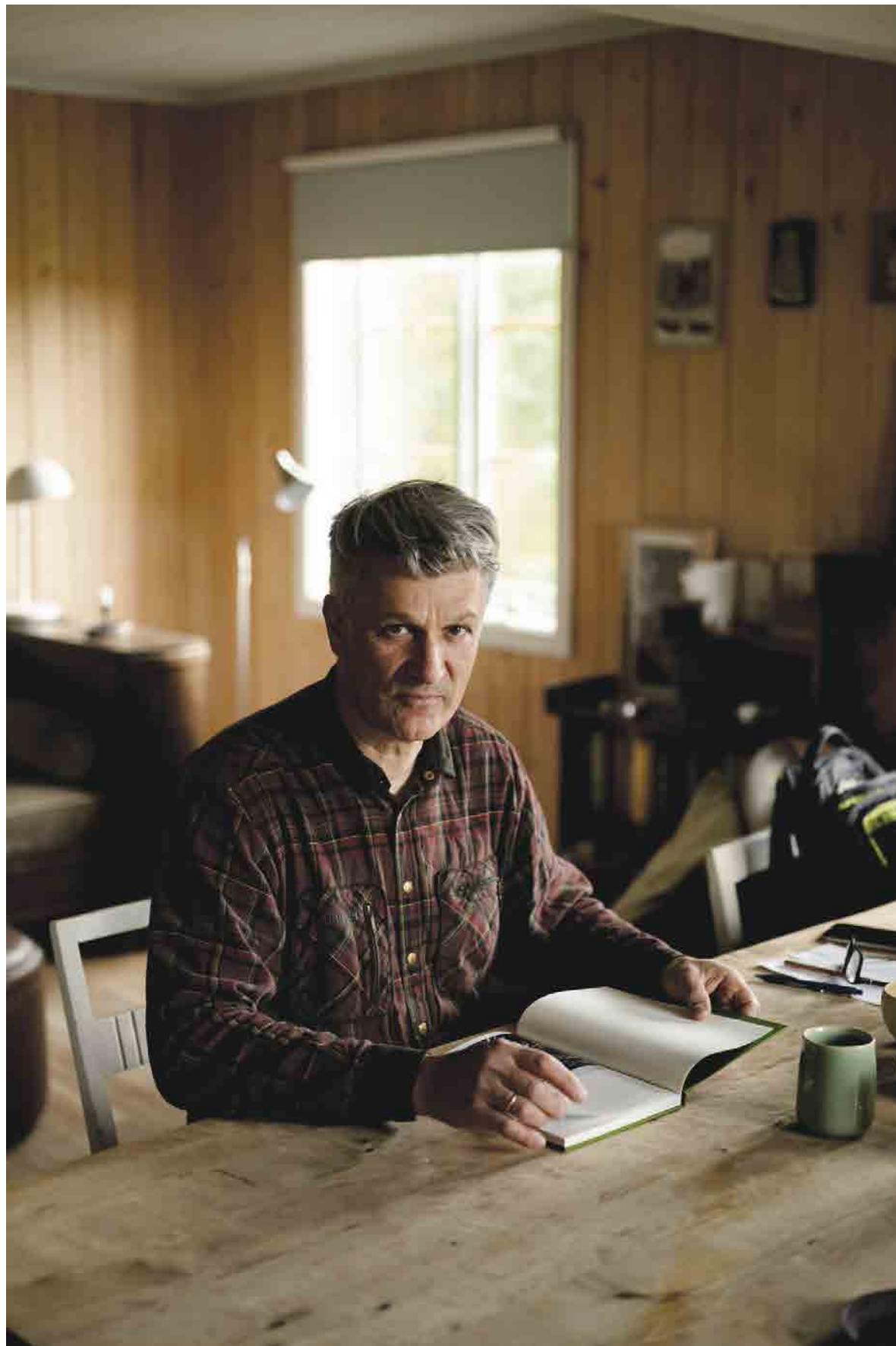
HANS HAMID RASMUSSEN
BILDEKUNSTNER

om Skiptvet og folkene der, men jeg kom jo fra et fremmed sted og het Hamid. Det var et stigma der selv om de godtok meg.

Samtidig elsket de andre førerne når Rasmussen fortalte historier fra den verdenen han kjente, blant annet om selveste Che Guevara.

– Det finnes et bilde av min far ved siden av Che Guevara som står der i trygg og poserende person, mens kabylene (en berbersk folkegruppe i Algerie, jour. anm.) er sjenerte og ser ned i bakken. Det ser litt komisk ut.

Rasmussen husker ikke selv møtet



nært forhold til barndomshjemmet og dets omgivelser i Rakkestad. Som barn var han med på tømmerfløting på Glomma, som han nå har gitt ut fotobok om. Ut på elva må han nabo på den andre sida.

med den revolusjonære argentineren. Han var bare tre år.

– Anekdoten er at jeg som treåring havnet på fanget til Guevara. Min far var veldig stolt av det og fortalte historien mange ganger.

I dag har han ikke så tett kontakt med faren, som bor i Algerie. Mora er pensjonist og bor på gården i Rakkestad.

– Jeg og min kone har formelt tatt over gården, men det er min mor som er den fastboende og fungerer som en slags vaktmester.

Til daglig bor Rasmussen og kona Gry Hege Johansen – også hun bildekunstner – på Hovseter i Oslo, der de også har sitt eget atelier.

Vil bruke kroppen

Under koronapandemien tok kunstneren et langt steg ut av atelieret og tok seg jobb som jernbanearbeider – «rallar» – utenfor Trondheim. Der holder han fortsatt på.

– Det er litt fordi jeg trenger å forsørge familien min, men det har også vært knyttet til boka og et ønske om å kjenne på det knallharde livet

det er å være arbeider – bruke kroppen og kjenne på den beherskelsen som finnes i den type liv.

Han har alltid likt å være i kontakt med denne delen av arbeidslivet. Han har også gått trebåtbygger-skole og liker det praktiske arbeidet.

– Jeg vokste opp omgitt av bønder og håndverkere og har lett for å drive med denne typen arbeid. Likevel var det en skikkelig kontrast fra å være kunstner og professor på Kunsthøgskolen til å være i mannsmiljøet som rallar.

– *Hvordan er arbeidet som rallar?*

– Det er interessant. Jeg har mange polske arbeidskamerater og er håndlanger for maskinførere som er 20 til 30 år yngre enn meg. Vi leser blant annet grus i sekker – et skikkelig knallhardt arbeid.

– *Du går fra kunstner og professorstilling til å bære grus i jernbanetunneler. Driver du med selvproletarisering?*

– Det er noen som har lurt på det, men for meg handler det mest om å fø familien. Jeg kunne sikkert søkt på en ny lærerstilling, men jeg ble

sliten av byråkratiseringen. Nå kan jeg jobbe fritt med kunsten i friperiodene.

Jobben har også ført til en fornyelse av kunstnerskapet, forteller Rasmussen.

– Jeg lærer jo enormt mye om betongstøping og -sprøyting. Industrien har de nyeste verktøyene, som kunstnere ikke har tilgang til. Nå skal jeg jobbe med kombinasjonen betong, fotografi og tekstil.

Kunne hoppet i elva

Som ung fotograf var drømmen å selge bildene av den historiske fløtingen til National Geographic. Ved flere anledninger har Rasmussen prøvd å formidle viktigheten av bildene han nå gir ut, i bokform. Først når han formidlet dem som kunst, har interessen tatt av: For få år siden kom det ingen mennesker på en utstilling han hadde ved Norsk Skogmuseum. På 1990-tallet var Skiptvet kommune totalt uinteresserte i å overta bildene.

– Ingen forsto betydningen av å ta vare på dem eller vise dem fram. Det var for nært i tid, og så hang det nok

også sammen med at tømmerfløtingen hadde en strengt klassesdelt identitet.

– *Hvorfor er dette en viktig historie å fortelle i dag?*

– Fordi alt dette er borte. Det finnes et fløtermuseum, men kulturen, økonomien og samfunnet rundt fløtingen er totalt borte. De unge guttene jeg jobber med som rallar, vil gjerne ha denne boka fordi besteforeldrene deres drev med tømmerfløting.

Det er også en forbindelse mellom kroppsarbeidet Rasmussen gjør i dag, og minnene han har fra tømmerfløtingen på Glomma. Uten den fysiske jobbingen hadde han ikke hatt den samme kontakten med materialet, mener han selv.

– At jeg nå gir ut denne boka om fløtingen, blir et bedre prosjekt av at jeg faktisk jobber med kroppen som rallar. Jeg blir mye tryggere som formidler når jeg vet hvordan dagens arbeidere har det. Det var ikke noe som bare skjedde den gangen. Jeg kunne godt ha hoppet i elva og fløta i dag også.